

Perhetaustan ja urheiluharrastuksen yhteys 12–18- vuotiailla pojilla elämänpolitiikan kehyksessä

Lyhennelmä Antti Blomin yhteiskuntapolitiikan pro gradu-tutkielmasta

TIIVISTELMÄ

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Blom, Antti: Perhetaustan ja urheiluharrastuksen yhteys 12–18 -vuotiailla pojilla elämänpolitiikan kehityksessä.

Pro gradu -tutkielma, 95 sivua ja 2 liitettä

Yhteiskuntapolitiikka

Syksy 2004

Ohjaajat Kalervo Ilmanen ja Ilkka Virmasalo

Nyky-yhteiskunnan monimuotoisuuden ja yksilöllistymisen seurauksena vanhat rakenteet, joita ovat esimerkiksi sosiaalinen tausta ja luokka-asema, ovat menettäneet määräävän asemansa. Tämän tutkimuksen tarkoitus on tarkastella toisaalta perheen sosioekonomisen taustan yhteyttä 12–18-vuotiaiden poikien urheiluharrastukseen ja toisaalta harrastukseen ohjautumista perheen elämänpoliittisena ratkaisuna. Tämä elämänpolitiikka on vanhempien suorittamaa ja kohdistuu nuoreen.

Tutkimuskohteena ovat 12–18 -vuotiaiden urheilua harrastavien poikien perheet. Urheiluharrastukset ovat jääkiekko, jalkapallo ja koripallo. Tutkimus koostuu kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta aineistosta. Kvantitatiivinen aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, jonka palautti 243 perhettä. Kvalitatiivinen aineisto kerättiin neljällä teemahaastattelulla. Kyselylomakkeiden analysoinnissa käytettiin yleisiä tilastollisia testausmenetelmiä, niin että pääpaino oli jakaumien ja keskiarvoerojen vertailussa sekä ristiintaulukoinnissa. Haastattelut abstrahoitettiin elämänpolitiikan teoreettiseen rakenteeseen haastatteluissa esiin nousseiden teemojen mukaan.

Jalkapalloilijat, jääkiekkoilijat ja koripalloilijat tulivat hyvin samankaltaisista perheolosuhteista ja urheilulajien välillä ei ollut merkittäviä eroja harrastajien vanhempien sosioekonomisen taustan suhteen. Jääkiekko kuitenkin erottui muista tutkittavista urheilulajeista. Jääkiekkoilijat käyttivät suhteessa enemmän aikaa ja rahaa harrastukseensa, menestyivät hieman heikommin koulussa ja aloittivat harrastuksensa nuorempina. Lajien väliset erot näkyivät myös vanhempien asennoitumisessa. Jääkiekkoilijoiden vanhemmat kokivat lapsensa harrastuksen suhteessa kilpailullisemmaksi ja kalliimmaksi.

Lähtökohtana tämän tutkimuksen tekemiselle oli kysymys siitä, voidaanko urheiluharrastus nykyään nähdä elämänpoliittisena valintana. Haastatellut vanhemmat kokivat urheiluharrastuksen merkitykselliseksi lastensa elämänkannalta. Tämän tutkimuksen perusteella näyttääkin siltä, että urheiluharrastus saa uusia latauksia elämänpoliittisten valintojen muodossa.

Asiasanat

Elämäntapa, elämänpolitiikka, yhteiskuntaluokka, sosioekonominen asema, urheiluharrastus.

Sisällysluettelo

Tutkimuksen tarkoitus, kohderyhmä ja menetelmät	4
Pohdinta tuloksista	6
Tulokset.....	10
Taustatekijät	10
Jääkiekon eriävät piirteet	12
Harrastusvuosien vaikutus	13
Vanhempien asennoituminen.....	16
Urheiluharrastus elämänpolitiikkana	21

Tutkimuksen tarkoitus, kohderyhmä ja menetelmät

Tutkimuksen tarkoitus on tarkastella toisaalta perheen sosioekonomisen taustan yhteyttä 12–18-vuotiaiden poikien urheiluharrastukseen ja toisaalta harrastukseen ohjautumista perheen elämänpoliittisena ratkaisuna. Tämä elämänpoliittikka on vanhempien suorittamaa ja kohdistuu nuoreen.

Tutkimuskohteena ovat 12–18 -vuotiaiden urheilua harrastavien poikien perheet. Urheiluharrastukset ovat jääkiekko, jalkapallo ja koripallo. Kohderyhmä rajattiin 12–18-vuotiaisiin, koska siten saatiin riittävä määrä tietyn lajin harrastajia Jyväskylän alueelta tarkastelun kohteeksi. Tavoitteena oli saada noin 80 perhettä lajin kohden tutkimukseen mukaan. Eri-tyisesti koripallon harrastajia oli alueelta vaikea löytää riittävää määrää. Koripallossa B-juniorit koostuvat pääsääntöisesti 16–17-vuotiaista ja C-juniorit 14–15-vuotiaista. Koripallon C-junioreissa pelasi poikkeuksellisesti myös 12-vuotiaita poikia ja vanhemmissa ikäluokissa myös 18-vuotiaita, joten nämä seikat määrittivät kohderyhmän jakautumisen juuri 12–18-vuotiaisiin.

Useamman lajin tarkasteleminen syventää tutkimusongelmien pohdintaa. Tarkastelemalla useampaa kuin yhtä lajia, pystytään vertailemaan lajien harrastamiseen liittyviä eroja ja yhtäläisyyksiä. Tutkimusjoukko kattaa kohtuullisen hyvin kyseisten urheilulajien harrastajat junioreikäluokissa.

Tutkimus suoritettiin Jyväskylässä ja sen lähiympäristössä. Kaikkien tutkittavien jääkiekkoilijoiden seura oli Jyp Juniorit, jalkapalloilijoiden seuroina olivat JJK Juniorit ja JJK Jyväskylä ja koripalloilijoiden seuroina olivat HoNsU, Huima ja SäyRi. Tutkimuksessa mukana olevista seuroista Äänekosken Huima oli ainoa seura, jonka kotipaikka ei ole Jyväskylä. Tutkittavista perheistä 155:n kotipaikkana oli Jyväskylä ja 81 perhettä asui muualla kuin Jyväskylässä. Kotipaikka ja seura eivät välttämättä olleet sidoksissa, sillä esimerkiksi jääkiekkoa harrastavien nuorten perheistä 59 asui Jyväskylässä ja 33 muualla. Seurat edustavat lajejaan hyvin ja ovat siksi vertailukelpoisia, että jokaisella seuralla on tai on ollut joukkue tai joukkueita sm-sarjassa.

Koripalloseuroista tutkimuksessa oli mukana kaksi joukkuetta HoNsUsta (C- ja B-juniorit) ja SäyRistä (C- ja B-juniorit) ja kolme joukkuetta Huimasta (C-89, C-90 ja B-88). JJK Junioreista jalkapallojoukkueita oli neljä (C-89*2 ja C-90*2) ja JJK Jyväskylästä jalkapallojoukkueita oli tutkimuksessa mukana kaksi (B-juniorit*2). Jalkapallo on Jyväskylässä ollut kasvava laji ja nauttii suurta suosiota, mikä näkyy harrastajamäärissä. Tutkittaessa tiettyä ikäluokkaa, oli mukaan otettava kaikki joukkueen pelaajat, koska satunnaisotoksen poimiminen olisi ollut mahdotonta. Jyp Junioreiden jääkiekkjoukkueita mukana oli neljä (C-88, C-89*2 ja D-90).

Tutkittavien nuorten keski-ikä oli 14,2 vuotta. Eri lajien harrastajien keski-ikä oli suhteellisen yhtenäinen, joten aineiston keräämisessä käytettyä ryhmäjako oli onnistunut. Jalkapalloilijoiden keski-ikä oli 14,7 vuotta, jääkiekkoilijoiden 14,1 vuotta ja koripalloilijoiden 13,8 vuotta. Urheilulajien vertailtavuuden kannalta oli tärkeää, että eri lajien harrastajat olivat suurin piirtein saman ikäisiä. Ikä vaikuttaa harrastukseen monin tavoin, esimerkiksi vanhemmilla nuorilla harrastus on yleensä vakavampaa, kilpailullisuus saattaa korostua ja harjoittelumäärät kasvaa.

Tutkimus koostuu kvantitatiivisesta ja kvalitatiivisesta aineistosta. Kvantitatiivinen aineisto kerättiin strukturoidulla kyselylomakkeella, jonka palautti 243 perhettä (TAULUKKO 1). Kvalitatiivinen aineisto kerättiin neljällä teemahaastattelulla.

Taulukko 1. Jaetut ja palautuneet lomakkeet lajeittain

Laji	Jaetut lomakkeet	Palautuneet lomakkeet	Palautus - %
jääkiekko	115	95	83
jalkapallo	136	79	58
koripallo	94	69	74
yhteensä	341	243	71

Pohdinta tuloksista

Traditiosta vapaassa yhteiskunnassa yksilö kohtaa jatkuvasti valintatilanteita ja niiden mukana mahdollisuuksia ja riskejä. Lähtökohtana tämän tutkimuksen tekemiselle oli kysymys siitä, voidaanko urheiluharrastus nykyään nähdä elämänpoliittisena valintana. Tutkimuksen kvalitatiivinen osio keskittyi tämän oletuksen tarkastelemiseen. Näyttääkin siltä, että urheiluharrastus saa uusia latauksia elämänpoliittisten valintojen muodossa.

Elämänpolitiikka edellyttää ihmisiltä tietoisuutta oman toimintansa merkityksistä. Kukaan ei pysty elämänpolitiikan edellyttämään refleksiivisyyteen kaikessa, joten joskus ratkaisut tapahtuvat refleктоimatta kuin automaationa. Tutkimuksen kvantitatiivisen osion tavoitteena olikin kuvata tutkittavia tiettyjen muuttujien suhteen, ja tarkastella oliko tutkimusjoukossa merkityksellisiä eroja erityisesti sosioekonomisen taustan suhteen.

Jalkapalloilijat, jääkiekkoilijat ja koripalloilijat tulivat hyvin samankaltaisista perheolosuhteista ja urheilulajien välillä ei ollut merkittäviä eroja harrastajien vanhempien sosioekonomisen taustan suhteen. Suuria eroja urheilevien nuorten ”rakenteellisissa paikoissa” ei siis esiintynyt. Vanhempien ammattiasemat vaikuttivat kuitenkin vanhempien asennoitumiseen lapsensa urheilulajiin.

Jääkiekko erottui muista tutkittavista urheilulajeista monen muuttujan suhteen. Jääkiekkoilijat käyttivät suhteessa enemmän aikaa ja rahaa harrastukseensa, menestyivät hieman heikommin koulussa ja aloittivat harrastuksensa nuorempina. Lajien väliset erot näkyivät myös vanhempien asennoitumisessa. Jääkiekkoilijoiden vanhemmat kokivat lapsensa harrastuksen suhteessa kilpailullisemmaksi ja kalliimmaksi.

Jääkiekon harrastamisen kalleuden ja kilpailullisuuden olen itsekin havainnut toimiessani jääkiekkovalmentajana. Syitä jääkiekon saamiin negatiivisempiin piirteisiin ei tällä tutkimusasetelmalla kuitenkaan pystytä selvittämään. Jääkiekko, kuten muutkin tutkitut harrastukset vakavoituvat harrastuksen jatkuessa. Urheiluharrastuksen vakavoituessa kilpailullisuus yleensä korostuu, joten selitystä jääkiekon saamiin negatiivisempiin piirteisiin tulisikin pohtia tätä taustaa vasten. Jääkiekkoilu aloitetaan nuorempina kuin muut tutkittavat lajit ja esimerkiksi siihen käytetty aika lisääntyy harrastusvuosien karttuessa. Harrastukseen käytetty aika on puolestaan suhteessa harrastuksen ohjattuihin tapahtumiin, mikä taas on

suhteessa harrastuksen kustannuksiin. Näin syntyy kierre, jonka yhtenä lopputulemana on havaitut tulokset.

Haastatellut vanhemmat korostivat vanhempien roolia harrastuksen valinnassa erityisesti silloin, kun lapsi on hyvin nuori – esimerkiksi alle kouluikäinen. Tämän perusteella erityisesti jääkiekon harrastamisen aloittamisessa korostuisi vanhempien merkitys, koska se aloitetaan muita tutkittuja harrastuksia nuorempana. Haastatteluiden perusteella jääkiekon harrastamisen aloittamisessa on vaikutusta myös harrastuksen nauttimalla suurella julkisella näkyvyydellä. Lajin julkisuuskuva vaikuttaneekin lasten lisäksi vanhempien asenteisiin harrastusta kohtaan, jolloin jääkiekkoon hakeudutaan muita harrastettuja lajeja nuorempana.

Koripallo koetaan muihin tutkittuihin lajeihin verrattuna vähemmän kilpailulliseksi ja kalliiksi harrastukseksi. Osa tutkittavista koripalloilijoista oli Äänekosken Huimasta. Huiman nuorisokoripallojaosto on tehnyt seuran toiminnasta toimintakuvauksen, jonka yhtenä tarkoituksena on turvata elämyksellisyys lasten urheilussa. Näillä toimenpiteillä on todennäköisesti vaikutusta saatuihin tuloksiin. (ks. Äänekosken Huima 2003.) Mainitun kaltainen harrastuksen säätely on ennaltaehkäisevää toimintaa harrastuksen saamia negatiivisia piirteitä vastaan. Tosin täytyy todeta, että tutkitut koripalloilijat aloittivat harrastuksensa myöhemmin kuin jalkapalloilijat tai jääkiekkoilijat ja olivat siten harrastaneet myös vähemmän aikaa. Ja kuten todettua vähäisemmällä harrastusvuosilla lienee vaikutusta esimerkiksi kilpailullisuuden kokemiseen.

Urheiluharrastuksen valinta on tulossa osaksi perheiden elämänsuunnittelua. Julkisessa keskustelussa ollaan huolissaan erityisesti nuorten terveydentilasta, johon liikunnalla tai pikemminkin sen puutteella on merkittävä vaikutus. Julkisesti tunnustettu huolestuneisuus on siirtynyt perheiden yksilölliselle tasolle. Haastatellut vanhemmat korostivat yleisellä tasolla liikuntaharrastuksen merkitystä lasten tulevalle fyysiselle ja osittain myös henkiselle hyvinvoinnille. Yksilöllisellä tasolla vanhemmat korostivat erityisesti sosiaalisten taitojen oppimista, pohtiessaan lapsensa harrastuksen vaikutuksia. Vanhemmat kokivat harrastuksessa opitut sosiaaliset taidot merkityksellisiksi lapsen tulevan elämän kannalta - se on peruste elämänpolitiikalle.

Haastateltavien valinta oli tutkimuksen kvalitatiivisten tulosten kannalta merkityksellistä. Haastateltavat olivat reflektoineet harrastusta jo aiemmin ja olivat siten tietoisia harrastuksen ja oman toimintansa merkityksellisyydestä. Jos tutkimukseen olisi valittu haastateltaviksi henkilöitä, joilla ei olisi mainittua tietoisuutta ollut, olisivat tulokset näyttäneet todennäköisesti hyvin toisenlaisilta. Havainto ei kiistä tulosten luotettavuutta, mutta se vaikuttaa olennaisesti tulosten yleistettävyyteen. Jotta harrastus olisi elämänpoliittinen valinta, se siis edellyttää tiukkoja reunaehtoja.

Harrastuksen elämänpoliittisuus ei ole yksinkertainen kokonaisuus. Vanhempien pohtiessa lapsensa urheiluharrastuksen aloittamista, motiiveja, omia motiivejaan ja toiminnan merkitystä, jäsentyi kokonaisuus tarkoitukselliseksi. Kaikkien urheilua harrastavien lasten vanhempien kohdalla se tuskin on samoin. Haastatellut vanhemmat olivat aktiivisesti reflektoineet lapsensa harrastusta jo aiemmin omiin kokemuksiinsa perustuen. Vanhemmat viittasivatkin usein haastattelun kuluessa tapauksiin, joissa muiden vanhempien toiminta olisi vaatinut kriittistä pohdintaa: urheiluseuroissa lapset harrastavat myös vanhempien voimakkaasti ohjaamana jopa pakottamana. Näissä tapauksissa ei ole kyse elämänpolitiikasta, vaikka kyseessä onkin tarkoituksellinen valinta. Sijaistoimijan pakottaessa toiminnan kohteena olevan lapsen harrastamaan, ei toiminnan motiiveja ole useinkaan pohdittu.

Vanhemmat viittasivat haastatteluissa myös tapauksiin, joissa harrastukseen oli lähdetty kaverien perässä. Tapauksissa, joissa lapsi ajautuu urheiluharrastukseen pelkästään ystävänsä innoittamana, eivät toteudu elämänpolitiikan reunaehdot, koska toiminnan tarkoituksellisuus puuttuu. Tosin elämänpoliittisuuden puuttuminen vaatisi niissäkin tapauksissa vanhempien motiivien tutkimista.

Elämänpolitiikan toteuttaminen vaatiikin perheiltä tietoisuutta harrastuksen ja oman toimintansa merkityksistä. Tietoisuus on kuitenkin yksilökohtaista ja riippuu monista seikoista, joihin esimerkiksi aiemmalla elämänkokemuksilla on huomattava vaikutus. Esimerkiksi haastateltavien kohdalla urheiluharrastus sai haastatteluhetkellä monia sellaisia merkityksiä, joista heillä ei ollut tietoa lasten aloittaessa harrastuksen.

Haastateltavien lapset olivat harrastaneet jääkiekkoa seurassa kymmenen vuotta tai enemmän, joten heillä oli ollut aikaa pohtia harrastusta ja sen merkityksiä. Vanhempien tietoisuus harrastuksesta oli syventynyt vuosien saatossa. Lähtötilannetta, kun lapsi aloitti

harrastuksen, on vaikea todeta, mutta vanhempien vastaukset antavat johtolankoja; jääkiekon harrastamista oli kotona pohdittu enemmän tai vähemmän. Mielenkiintoista onkin vanhempien toiminnan merkitys suhteessa menneeseen ja nykyiseen tilanteeseen. Oliko poikien harrastus jatkunut pitkään koska vanhemmat pitivät sitä elämänpoliittisena ratkaisuna – kuten sen tulkitseen – vai oliko vanhempien tietoisuus harrastuksesta ja harrastuksen tarkoituksellisuus perheille muotoutunut, koska pojat olivat harrastaneet niin pitkään? Vanhemmat olivat tulleet tietoisiksi monista harrastuksen positiivisista piirteistä harrastusvuosien karttuessa, mikä tukee jälkimäistä päätelmää. Toisaalta lapsi kaipaa kannustusta toiminnastaan ja sitä kaikki haastateltavat olivat lapselleen antaneet, jolloin vanhempien harrastukseen sosiaalistaminen ja sijaistoimijuus on joka tapauksessa vaikuttanut lapsen harrastamiseen.

Tämä tutkimus on lähinnä keskustelun avaus nuorten urheiluharrastuksen ja perheen välisen yhteyden tutkimiseen. Rajatusta tutkimusasetelmasta johtuen katvealueita kyseiseen ilmiöön jää vielä runsaasti. Hyödyllistä olisi tutkia tietyn ikäluokan nuorten perheitä suhteessa urheiluharrastukseen laajemmin; vertailuna olisi hyvä olla myös urheilua harrastamattomia nuoria, jolloin perheiden sosioekonomisista asemista ja perheiden asennoitumisesta urheiluun olisi mahdollisuus tehdä kattavampia tulkintoja.

Alueellinen näkökulma aiheeseen olisi myös hyvä. Eroavatko urheilua harrastavat perheet sosioekonomiselta taustaltaan ja asennoitumiseltaan urheiluun alueellisesti? Harrastusmaksut ovat korkeat tämän tutkimuksen aineistossa, mutta esimerkiksi pääkaupunkiseudulla ne voivat olla vieläkin korkeammat kyseisissä lajeissa. Toisaalta pienemmillä paikkakunnilla harrastusmaksut voivat olla vain murto-osan verrattuna tässä tutkimuksessa havaittuihin maksuihin, joten näiden molempien alueellisten tekijöiden vaikutuksia olisi mielenkiintoista tarkastella.

Urheiluharrastuksen elämänpoliittisuuden suhteen mielenkiintoista olisi tutkia perheiden motiiveja harrastuksen eri vaiheissa. Tällöin olisi mahdollista tehdä tulkintoja harrastuksen vaikutuksesta perheiden tietoisuuteen, jolloin myös perheiden henkilökohtaisten ominaisuuksien vaikutusten erittelemineen olisi helpompaa.

Tutkimuksen tulosten perusteella päädyn toimenpide-ehdotuksiin, koska tietty urheilulaji erottui muista tutkittavista lajeista. Urheiluseuroissa olisi syytä seurata harrastajien koulu-

menestystä useamman vuoden ajan – esimerkiksi koulutodistuksen keskiarvon perustella, lisäksi urheiluseurojen tulisi kerätä vanhemmilta palautetta harrastuksen piirteistä – erityisesti harrastuksen kilpailullisuudesta. Kilpaurheiluseuroissa yleensä kerätään testitietoa harrastajien fyysisten ominaisuuksien kehittymisestä, koulumenestyksen liittäminen tähän testitiedon keräämiseen pitäisi sujua suhteellisen vaivattomasti. Koulumenestyksen kehittymisen perusteella urheiluseuroissa voitaisiin pohtia yhdessä vanhempien ja lasten kanssa mahdollisia syitä, jos koulumenestyksessä tapahtuu muutoksia kollektiivisesti tietyssä iässä ja ikäluokissa.

Vanhempien kokemaa kilpailullisuutta tulisi tarkkailla, koska kilpailullisuus lisääntyy harrastusvuosien karttuessa. Ennen kuin kilpailullisuuden kokemisen seuranta aloitetaan, olisi seuroissa hyvä määritellä, miten kilpailullisuuden halutaan lisääntyvän: kilpaurheilussa se lisääntyy joka tapauksessa. Esimerkiksi jalkapallossa on valtakunnallisesti ryhdytty toimiin kilpailullisuuden ehkäisemiseksi nuoremmissa ikäluokissa, koska kilpailullisuuden sääntelyllä on mahdollista ehkäistä harrastuksen lopettaneiden määrää.

Toimenpide-ehdotukset ovat mielestäni aiheellisia, koska jääkiekko erottui näiden asioiden suhteen muista tutkituista lajeista ja jääkiekossa kehitys tapahtui harrastusvuosien karttuessa. Negatiivisten piirteiden tunnistaminen antaa mahdollisuuden niiden kontrollointiin ja kriittiseen pohdintaan.

Tulokset

Taustatekijät

TAULUKKO 2. Vanhempien koulutustausta verrattuna koko väestöön prosentteina esitettynä

Perustutkinto	Isä	Äiti	yht.	koko väestö
alinkorkea-aste tai ylempi	38	34	36	19
keskiaste	44	54	49	30
yo tai alempi	16	10	13	51
yhteensä	98	99	99	100

vertailutiedot (Tilastokeskus 2000)

TAULUKKO 3. Vanhempien koulutustausta harrastetun lajin mukaan prosentteina esitettynä (n=486)

Perustutkinto	jalkapallo	jääkiekko	koripallo
alinkerkea-aste tai ylempi	41	34	34
keskiaste	45	54	49
yo tai alempi	14	12	14
tiedot puuttuu	1	1	4
yhteensä	100	100	100

$\chi^2=0,96$: isän perustutkinnon mukaan laskettuna

$\chi^2=0,225$: äidin perustutkinnon mukaan laskettuna

TAULUKKO 5. Tutkittavien ammattiasemat lajin mukaan prosentteina esitettynä (n=486)

Ammattiasema	jalkapallo	jääkiekko	koripallo
ylemmät toimihenkilöt	42	35	38
alemmat toimihenkilöt	25	25	19
yrittäjät	6	12	12
muut	24	26	25
tiedot puuttuu	3	2	6
kaikki yhteensä	100	100	100

$\chi^2=0,901$: isän ammattiaseman mukaan laskettuna

$\chi^2=0,08$: äidin ammattiaseman mukaan laskettuna

TAULUKKO 6. Perheen tulot lajin mukaan prosentteina esitettynä (n=233)

Tulot	jalkapallo	jääkiekko	koripallo
>6000	16	21	28
5000-5999	18	17	12
4000-4999	16	20	20
3000-3999	27	15	20
<1000-2999	20	22	16

$\chi^2 = 0,509$

- Suurin osa vanhemmista on toimihenkilöitä ja lähes puolet perheistä ilmoitti tuloikseen 4000 euroa tai enemmän. Lisäksi tutkittavien sosioekonominen tausta on hyvin samankaltainen lajista riippumatta. Pieniä eroja lajien välillä toki on, mutta ne eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

Urheilulajien kuukausikustannukset:

- Jääkiekko
 - 179 euroa
- Jalkapallo
 - 87 euroa
- Koripallo
 - 48 euroa
- Tässä tutkimuksessa tulorakennetta tarkasteltaessa merkittävintä lienee tulorakenteen suhde harrastuksen kustannuksiin.
 - Koripallossa on tutkittavista eniten yli 6000 euroa kuukaudessa ansaitsevia ja vähiten alle 2999 euroa ansaitsevia. Samanaikaisesti koripalloilijoiden harrastuksen keskimääräiset kuukausikustannukset ovat kuitenkin tutkittavista lajeista matalimmat. (Perheiden arvioimien kuukausikustannusten keskiarvo)
 - Lajien kustannukset eivät näyttäisi olevan tutkimusaineiston sisällä yhteydessä perheiden tuloihin. Tutkittavien arvioimien kuukausikustannusten keskiarvo on jääkiekkoilijoilla yli kolminkertainen koripalloilijoiden kustannuksiin verrattuna. Koripalloperheiden ja jääkiekkoperheiden tulorakenteet ovat kuitenkin samankaltaiset. Harrastuksen kustannukset eivät siten selittäisi ohjautumista tiettyyn lajiin tai siitä pois ainakaan tämän tutkimuksen aineiston sisällä.

Jääkiekon eriävät piirteet

TAULUKKO 7. Nuorten koulumenestys suhteessa harrastettuun lajiin prosentteina esitettynä (n=243)

viimeisin keskiarvo	kaikki	jalkapallo	jääkiekko	koripallo
8.5≥	32	38	23	39
8.0-8.4	30	35	31	25
≤7.9	37	27	46	37
yhteensä	100	100	100	100

$\chi^2=0,038$

- Luokkia yhdistelemällä, erot koulumenestyksessä tulevat paremmin esiin.
 - Esimerkiksi 73 prosentilla jalkapalloilijoista oli keskiarvo kahdeksan tai enemmän, kun se jääkiekkoilijoilla oli 54 prosentilla.
- Tutkittavien nuorten koulumenestys oli varsin hyvä, tutkimushetkellä yli puolella viimeisin keskiarvo oli kahdeksan tai enemmän.
 - Lajien välillä oli koulumenestyksen suhteen hajontaa.
 - Kuitenkaan pelkästään tietyn urheilulajin harrastaminen ei riitä selitykseksi eriävälle koulumenestykselle, vaan koulumenestystä tulee tarkastella suhteessa muihin muuttujiin.

Lapsen koulutukseen vaikuttaa:

- Vanhempien ammattiasema ja koulutus
 - Verrattaessa nuorten koulumenestystä isän ammattiasemaan tutkimusjoukossa ilmenikin merkittäviä eroja (Taulukko 8).
 - Suhteessa eniten alle kahdeksan keskiarvoja on matalimmissa ammattiasemissa olevien vanhempien lapsilla ja suhteessa eniten yli kahdeksan keskiarvoja työelämässä korkeimmissa ammattiasemissa olevien vanhempien lapsilla.
 - Vanhempien ammattiasema on siten koulumenestystä selittävä tekijä tutkimusjoukossa.
- Tutkittavien nuorten koulumenestys erosi myös äidin ammattiaseman mukaan, mutta ei kuitenkaan yhtä merkitsevästi kuin isän ammattiaseman mukaan.
- Vanhempien ammattiasema selittänee osan eri urheilulajien harrastajien välisestä koulumenestyseroista.
- Jalkapalloilijoiden ja jääkiekkoilijoiden koulumenestys eroaa kuitenkin enemmän toisistaan kuin heidän vanhempiensa ammattiasemat tai koulutustausta, joten muitakin vaikuttavia tekijöitä löytynee.
 - Mainitut tulokset korostavat kuitenkin sitä, että tutkittavilla urheiluharrastuksilla saataisi olla vaikutusta nuoren koulumenestykseen.

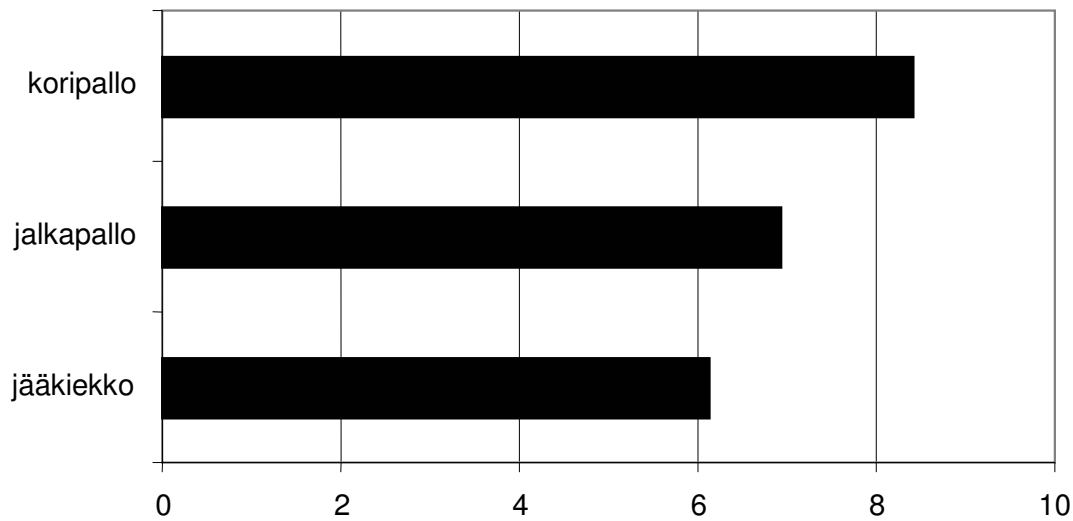
TAULUKKO 8. Nuorten koulumenestys suhteessa isän ammattiasemaan prosentteina esitettynä (n=237)

Isän ammattiasema	≤7.9	8.0-8.4	8.5≥	Tutkittavista yht.
Ylemmät toimihenkilöt	30	31	39	48
Alemmat toimihenkilöt	32	35	32	13
Yrittäjät	37	26	37	11
Muut	52	29	18	27
tutkittavista	37	30	32	100

$$\chi^2 = 0,018$$

Harrastusvuosien vaikutus

- Tekemäni tutkimuksen tulosten mukaan harrastusvuosilla näyttäisi olevan merkitystä urheiluharrastuksen ja perheen väliseen yhteyteen.
 - Harrastusvuosilla on merkitystä harrastuksen vaikuttavuuteen. Vanhemmilla, joiden lapset ovat harrastaneet pitkään tiettyä harrastusta – esimerkiksi yli viisi vuotta, voidaan olettaa olevan suhteellisen kattava käsitys harrastuksesta.
- Harrastusvuosilla on vaikutusta niin nuoreen itseensä kuin heidän perheisiinsäkin.
 - Harrastettaessa kilpaurheilua harrastus yleensä vakavoituu harrastusvuosien karttuessa ja nuoren varttuessa. Harrastuksen vakavoituminen johtaa muun muassa harjoitusmäärien lisääntymiseen ja kilpailullisuuden korostumiseen. Tämän suuntaisia merkkejä on havaittavissa myös tämän tutkimuksen aineistossa.

KUVIO 2. Tutkittavien harrastuksen aloitusikä keskimäärin lajin mukaan (n=239, sig.=0,00)

TAULKKO 10. Nuorten urheilulajin harrastusvuodet prosentteina esitettynä (n=240)

harrastusvuodet	kaikki	jalkapallo	jääkiekko	koripallo
harrastanut 1–5 vuotta	24	16	9	52
harrastanut 6–7 vuotta	28	25	25	33
harrastanut 8–9 vuotta	29	32	42	9
harrastanut 10 vuotta tai enemmän	18	24	22	6
tiedot puuttuu	1	3	2	0
kaikki yht.	100	100	100	100

$\chi^2=0,00$

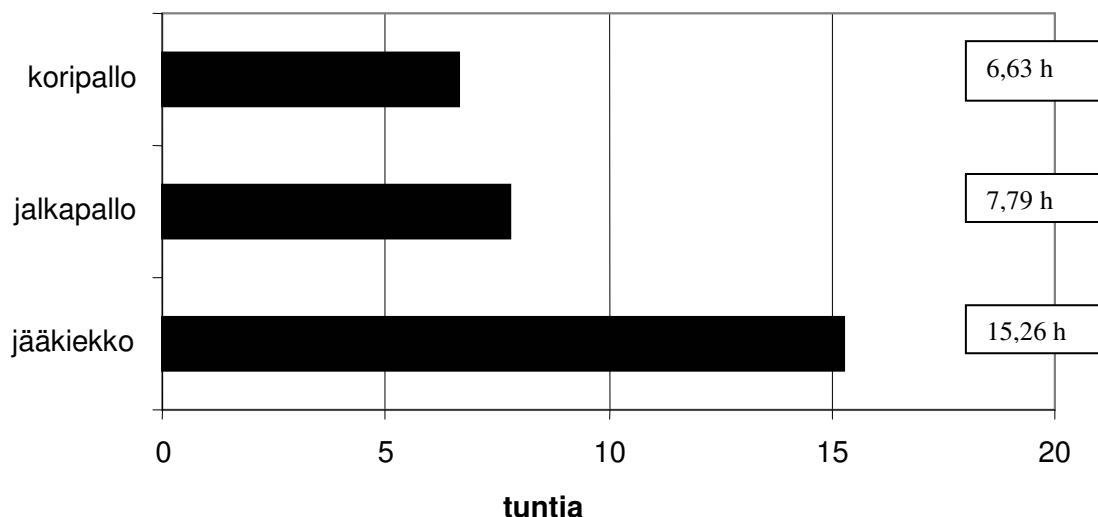
- Eri lajien harrastajat eroavat merkitsevästi harrastusvuosien suhteen. Koripalloilijoista yli puolet on harrastanut lajia viisi vuotta tai vähemmän, kun toisaalta jääkiekkoilijoista melkein kaksi kolmasosaa on harrastanut lajia kahdeksan vuotta tai enemmän.

TAULUKKO 11. Nuorten koulumenestys suhteessa harrastusvuosiin prosentteina esitettynä (n=240)

harrastusvuodet	≤7.9	8.0-8.4	8.5≥
harrastanut 1–5 vuotta	34	33	33
harrastanut 6–7 vuotta	40	28	31
harrastanut 8–9 vuotta	35	24	41
harrastanut 10 vuotta tai enemmän	41	41	18
kaikki yht.	38	30	32

$\chi^2=0,033$

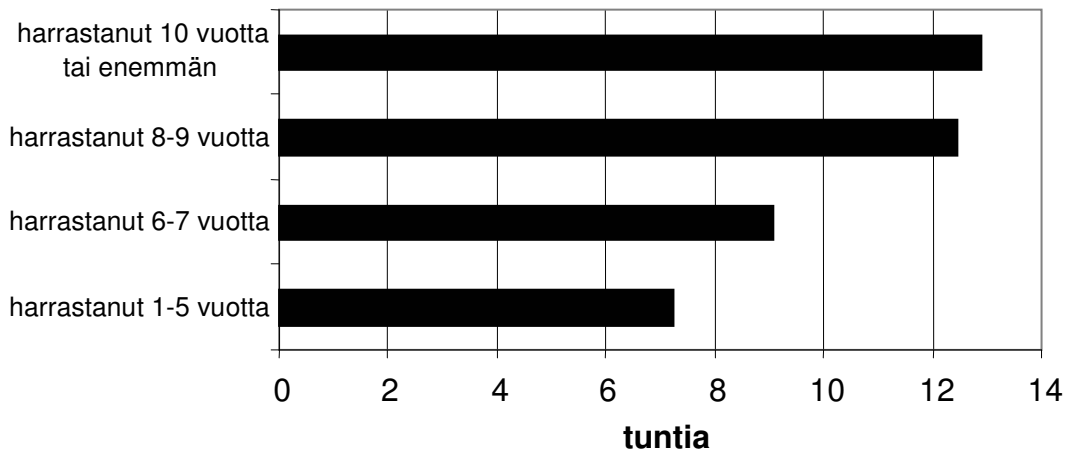
- Harrastusvuosilla näyttäisi olevan koulumenestykseen negatiivinen vaikutus, vaikkakin kahdeksan ja yhdeksän vuotta harrastaneiden kohdalla koulumenestys hieman paranee.
 - Alle kuusi vuotta harrastaneet jakautuvat koulumenestyksen suhteen tasaisesti kolmeen luokkaan, kun kymmenen vuotta tai enemmän harrastaneista 82 %:lla keskiarvo on 8.4 tai vähemmän.
 - Harrastetuissa lajeissa oli eroja harrastusvuosien suhteen, joten harrastusvuodet yhdessä vanhempien ammattiasemien kanssa selittänevät suurimman osan lajien välisistä eroista koulumenestyksessä.

KUVIO 3. Nuorten ajankäyttö harrastukseen viikossa lajin mukaan (n=240, sig.=0,00)

- Vaikka osa tutkittavista nuorista käyttää huomattavasti aikaa harrastukseensa, niin harrastukseen käytetty aika ei tämän tutkimuksen tulosten mukaan vaikuta koulumenestykseen – niiden välillä ei ole tilastollista yhteyttä.

- Harrastukseen käytetty aika vähentää nuorten muuhun vapaa-aikaan jäävää aikaa, joten ilmeisesti tutkittavia urheilulajeja harrastavat nuoret pystyvät kohdentamaan muun vapaa-aikansa tehokkaammin esimerkiksi läksyjen lukuun.
- Haastateltujen vanhempien käsitykset tukivat tätä oletusta. Toisaalta kilpaurheilussa harrastukseen käytetty aika korostuu harrastuksen jatkuessa vanhemmissa ikäluokissa. Harrastukseen käytetyn ajan vaikutusta koulumenestykseen tulisikin tarkastella useamman vuoden ajan ja juuri siinä vaiheessa kun harrastus vakavoituu.

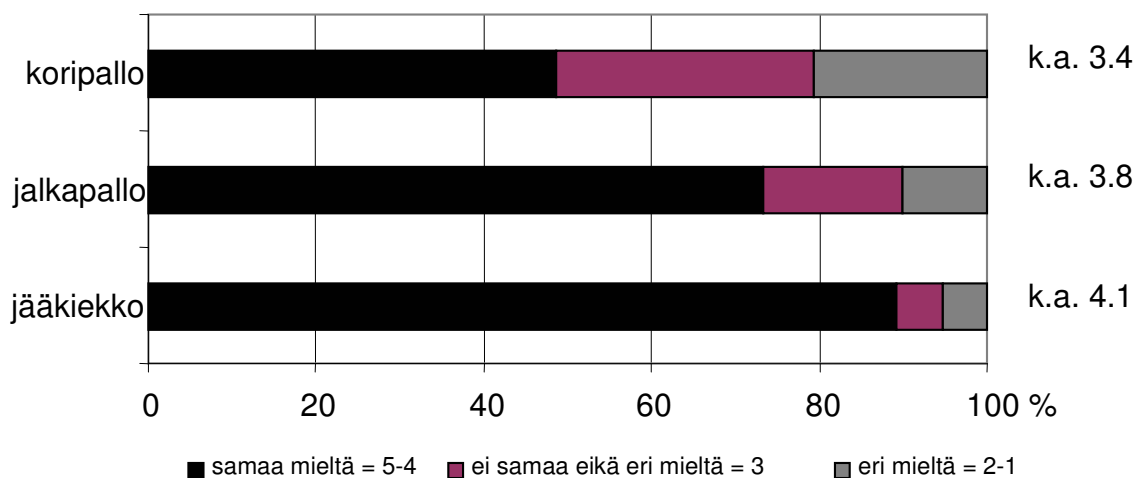

KUVIO 4. Nuorten ajankäyttö harrastukseen viikossa harrastusvuosien mukaan (n=237, sig.=0,00)

Vanhempien asennoituminen

- Mitattaessa vanhempien asennoitumista lapsensa urheiluharrastukseen vanhemmat asennoituivat tiettyihin väittämiin hieman eri tavalla riippuen lapsensa harrastamasta urheilulajista, isän tai äidin ammattiasemasta ja nuoren harrastusvuosista. Kuvioista 6, 8, 9 ja 10 käy ilmi vanhempien suhtautuminen tiettyihin väittämiin eri muuttujien mukaan.

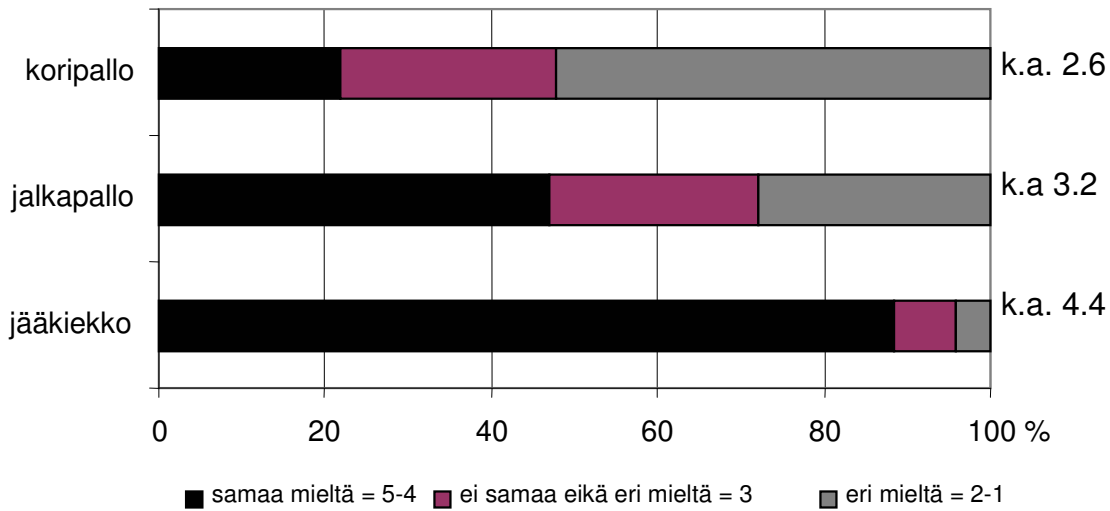
korostaa kilpailullisuutta

KUVIO 6. Vanhempien asennoituminen liikuntaharrastuksen kilpailullisuutta korostavaan vaikutukseen urheilulajin mukaan (n=243, sig.=0,000)

- Kilpailullisuus voi ilmetä urheiluharrastuksessa monella eri tavalla, mutta yleisin esimerkki joukkuelajeissa on kenties harrastajien asettaminen ”paremmuusjärjestykseen”. Joukkuelajeissa pelaajien peliaikaa ottelutapahtumassa on mahdollisuus säädellä. Peliajan jakautumisen perusteena on jokin kriteeri, jonka suhteen pelaajia vertaillaan toisiinsa. Pelaajat kilpailevat sen kriteerin suhteen toisiaan vastaan. Kriteerinä voi olla esimerkiksi taitotaso, harjoitusaktiivisuus, fyysiset ominaisuudet ja henkiset ominaisuudet. Vertailuna voidaan käyttää yksittäistä kriteeritekijää tai useita kriteeritekijöitä.
- Kilpailullisuus asettaa paineita harrastajalle suoriutumisesta suhteessa muihin harrastajiin. Se voi tuntua lapsesta ahdistavalta. Kilpailullisuus saattaa tuntua myös epäoikeudenmukaiselta, koska kilpailullisuuden perusteena olevat kriteerit ovat harvoin kaikkien asianomaisten tiedossa. Vanhemmat pitävät kilpailullisuutta usein juuri epäoikeudenmukaisuutena.
 - Kilpailullisuudella (tai sen kokemisella) on harrastuksen suhteen negatiivisia vaikutuksia sekä vanhemmille että nuorille harrastajille itselleen. Pahimmillaan kilpailullisuus saattaa johtaa koko harrastuksen lopettamiseen. Kilpailullisuus saattaa hämärtää myös asioiden mittasuhteita ja harrastus saattaa saada liian suuren painoarvon suhteessa muihin asioihin.

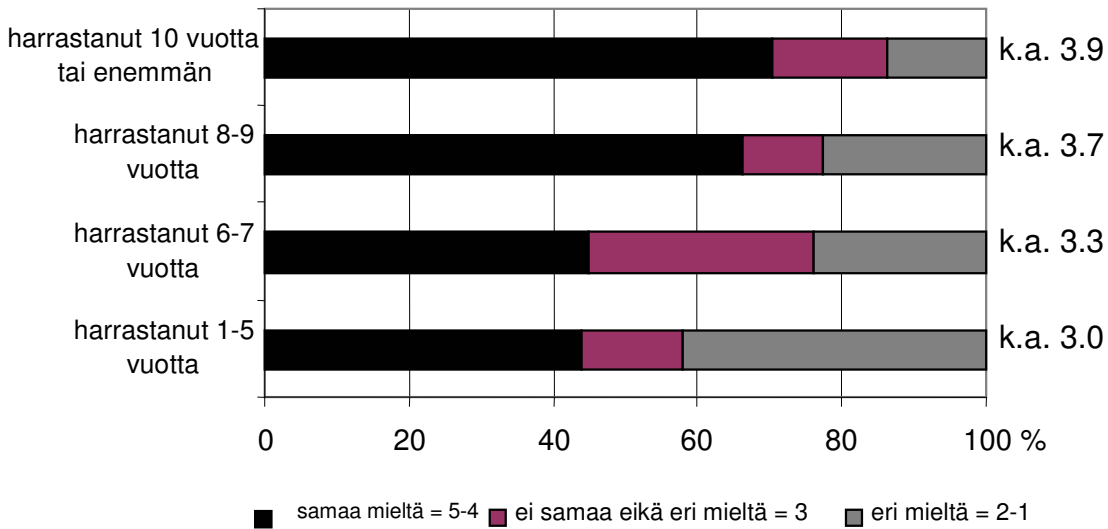
on kallis harrastus

KUVIO 8. Vanhempien asennoituminen liikuntaharrastuksen kalleuteen urheilulajin mukaan (n=243, sig.=0,000)

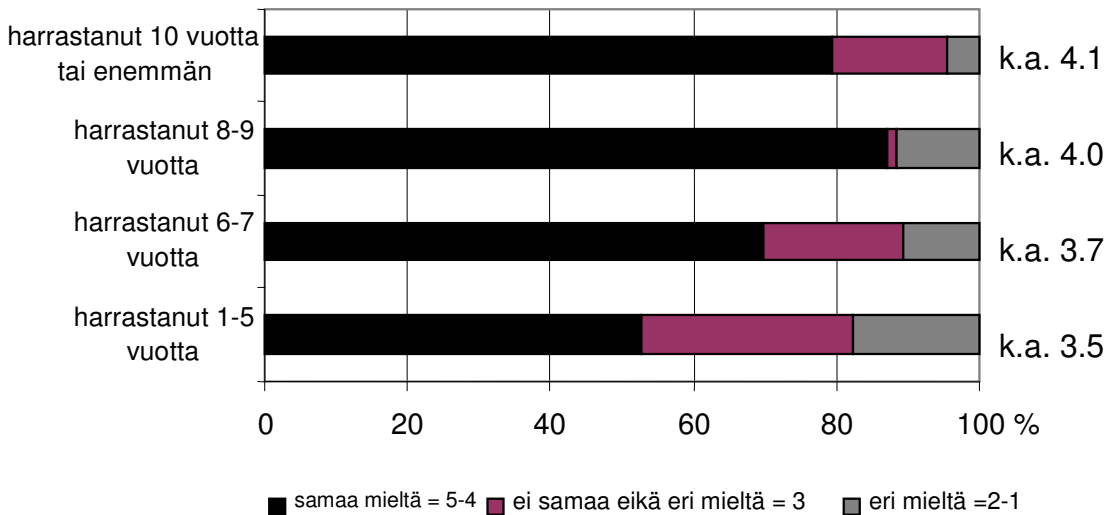
- Jääkiekkoa harrastavien lasten vanhemmat kokivat kilpailullisuuden voimakkaammin kuin jalkapalloilijoiden tai koripalloilijoiden vanhemmat. Jääkiekon harrastajat erottuvat muutenkin muista vertailtavista lajeista.
 - Jääkiekkoilijat aloittavat harrastuksensa nuorempina, he käyttävät harrastukseensa huomattavasti enemmän aikaa viikossa ja heidän koulumenestyksensä painottuu enemmän alempiin keskiarvoluokkiin kuin muiden tutkittavien.
 - Jääkiekon harrastamiseen käytetty aika ja kustannukset lisääntyvät selvästi harrastusvuosien lisääntyessä. Erityisesti harrastukseen käytetyn ajan lisääntymistä voidaan pitää tunnusmerkkeinä harrastuksen vakavoitumisesta.
- Näin määriteltynä näyttäisikin siltä, että jääkiekkoa harrastetaan koripalloa ja jalkapalloa vakavammin.

on kallis harrastus

KUVIO 9. Vanhempien asennoituminen liikuntaharrastuksen kalleuteen harrastusvuosien mukaan (n=240, sig.=0,001)

korostaa kilpailullisuutta

KUVIO 10. Vanhempien asennoituminen liikuntaharrastuksen kilpailullisuutta korostavaan vaikutukseen harrastusvuosien mukaan (n=240, sig.=0,002)

- Vanhempien asennoitumiseen lapsen liikuntaharrastukseen vaikuttaa ammattiaseman ja lapsen urheilulajin lisäksi lapsen harrastusvuosien määrä. Kuvioissa 9 ja 10 on vanhempien asennoituminen lapsen liikuntaharrastukseen jaoteltuna lapsen harrastusvuosien mukaan.
 - Harrastusvuosien lisääntyessä harrastuksen kustannukset nousevat ja kilpailullisuus lisääntyy.

- Vaikka vanhemmat uskovat urheiluharrastuksen kannustavan liikunnalliseen elämäntapaan jo lapsen ensimmäisinä harrastusvuosina, niin usko lisääntyy harrastusvuosien karttuessa. Lapsen harrastama urheilulaji saattaa tosin vaikuttaa epäsuorasti jakaumiin. Koska koripalloilijat olivat harrastaneet vähemmän aikaa kuin jalkapalloilijat ja jääkiekkoilijat, on koripalloilijoiden osuus suhteessa suurempi 1–5 vuotta harrastaneiden ryhmässä.

Urheiluharrastus elämänpolitiikkana

Perheellä ja varsinkin vanhemmilla on suuri vaikutus nuoren elämänvalintoihin. Osa nuoren valinnoista tapahtuu suoraan vanhempien ohjaamana, mutta osa valinnoista tapahtuu myös nuoren itsenäisen päätöksenteon seurauksena. Aikaisemmat elämäkokemukset vaikuttavat kuitenkin kaikkiin tuleviin ratkaisuihin, joten nuoren itsenäiset päätöksetkin ovat enemmän tai vähemmän perheen vaikutuksen alaisia.

Vanhempien kokemukset lapsensa urheiluharrastuksesta ja omasta roolistaan lapsen harrastamisen suhteen on tiivistetty teemoiksi, joita verrataan teoriaosan elämänpolitiikan määritelmään. Taulukossa 11 on havainnollistettu tulkintani elämänpolitiikan abstrahoinnista haastattelujen teemoihin.

Taulukko 11. Elämänpolitiikan abstrahointi

ELÄMÄNPOLITIikka			
ominaisuus	Tietoista elämänhallintaa tavoitteena	Toiminnallisesti itsenäistä yksilöllinen kyvykkyys	Vanhemmat sijaistoimijoina
Teoreettiset ilmenemismuodot	<ul style="list-style-type: none">• mahdollisuus erottautua• oman elämän luominen• toiminnan merkityksellisyys	<ul style="list-style-type: none">• sosioekonomisen taustan vaikutus suuntaantava• sosiaalisen pääoman aktivointi itsenäisesti	<ul style="list-style-type: none">• suora vaikuttaminen• epäsuora vaikuttaminen• takautuva- vs. ennakkoiva sosiaalisaatio
empiiriset teemat	<ul style="list-style-type: none">➤ sosiaaliset taidot➤ auttaminen murrosiän ylitse➤ omien kykyjen mittaaminen➤ liikunnallinen elämäntapa➤ harrastukseen panostaminen valintana➤ kaveripiirin rajautuminen➤ aikataulujen suunnitteleminen➤ systemaattinen ja laadukas toiminta	<ul style="list-style-type: none">➤ lasten ehdoilla tapahtuvaa➤ mahdollisuus harrastaa muutakin➤ ei haittaa koulun käyntiä➤ harrastuksen julkisuuskuvan vaikutus➤ kavereiden vaikutus	<ul style="list-style-type: none">➤ vanhemmat liikunnallisia➤ lapsi mukana jo pienestä➤ lapsen kannustaminen➤ vanhempien osallistuminen➤ harrastuksen kustannusten merkitys➤ veljien harrastamisen vaikutus

Tutkimuksessa tutkittiin vanhempien avulla lasten urheiluharrastuksen yhteyttä perheeseen. Urheiluharrastuksen ja perheen välistä yhteyttä tarkasteltiin elämänpolitiikan kontekstissa, vanhempien harrastukseen antamien merkitysten muodossa. Elämänpolitiikka on tietoista elämänhallintaa. Vanhemmat ovat tässä lapseen kohdistuvan elämänpolitiikan suhteen sijaistoimijoita. Lapset ovat toiminnallisesti itsenäisiä, heillä on ollut harrastuksensa suhteen valta valita, mutta harrastus elämänpoliittisena valintana on enemmän tai vähemmän vanhempien ohjaamaa.